

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Marttinen, Heta

Title: "Det är svårt att kommunicera." : pikaviestikeskustelu metamodernina dialogina

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © 2024 Authors

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Marttinen, H. (2024). "Det är svårt att kommunicera." : pikaviestikeskustelu metamodernina dialogina. In S. Anttonen, M. Hallila, A. Helle, H. Marttinen, & K. Sandbacka (Eds.), *Metamodernismi : kirjallisuuden ja kulttuurin muutos 2000-luvun Suomessa* (pp. 266-287). Suomalaisen kirjallisuuden seura. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, 1496. <https://oa.finlit.fi/site/books/e/10.21435/skst.1496/>

”Det är svårt att kommunicera.” Pikaviestikeskustelu metamodernina dialogina

Heta Marttinen

 <https://orcid.org/0000-0002-8736-9585>

Kan nån please gå tillbaka och installera en gammal och pålitlig version av verkligheten! Jag känner inte igen min egen screen längre.

(Korkea-aho & Forsström 2019, 18.)

Digitaaliset ja reaaliaikaiset kommunikaatioteknologiat ovat viime vuosituhannen lopulta saakka muokanneet ja määrittäneet ihmisten keskinäistä vuorovaikutusta enenevässä määrin ja nyt, 2020-luvun alkupuolella, merkittävä osa sosiaalisesta kanssakäymisestä tapahtuu erilaisissa digitaalisissa ympäristöissä, sosiaalisissa medioissa, pikaviestisovelluksissa, jopa virtuaalitodellisuudessa. Tässä luvussa pohdin oman aikamme teknologiaperustaisen vuorovaikutuskulttuurin ja kirjallisuuden välistä yhteyttä kysymällä, voidaanko fiktiiviset pikaviestikeskustelut ymmärtää metamodernistisen kirjallisuuden konventiona ja sille ominaisena dialogimuotona. Selvitän, millä tavoin pikaviestikeskustelut ovat adaptoituneet osaksi kaunokirjallista kerrontaa ja miten immateriaaliset ja tekstiperustaiset viestintämuodot muokkaavat käsityksiä paitsi fiktiivisestä puheesta myös kirjallisista konventioista.

Luvun mottona siteeraamassani katkelmassa suomenruotsalaisten Kaj Korkea-ahon ja Ted Forsströmin nuortenromaanisarjan *Zoo!*

(2017–2019)¹ henkilökertoja, kahdeksasluokkalainen Atlas manaa parhaalle ystävälleen kirjoittamassaan sähköpostiviestissä tilannetta, johon on joutunut. Atlas on toistaiseksi epäselvästä syystä joutunut ihastuksen kohteensa Sarah-Lin blokkaukseksi sosiaalisessa mediassa. Hän ei saa tyttöönsä minkäänlaista yhteyttä, ja niin Sarah-Lin ja toisen tytön, Theresen eli Tessien, epätodennäköinen ystävyystyminen kuin heidän suunnitelmansa kouluilmapiiriin parantamiseksi tulevat oppilasedustajaksi koulun johtokuntaan valitulle Atlakselle täytenä yllätyksenä. Sitaatti konkretisoi kiintoisalla tavalla internetin ja mobiilien teknologioiden edesauttamaa muutosta ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Mediatutkija Marshall McLuhan (1964) on esittänyt jo 1960-luvulla, että eri mediat ja niihin kytkeytyvät teknologiat ovat eräänlaisia perusaistien jatkeita, joiden kautta todellisuutta havainnoidaan ja hahmotetaan ja jotka vaikuttavat myös puhetapoihin. Atlaksen vertauskuvallinen purkaus todellisuuden vanhan ja luotettavan version kaipauksesta ja tuntemattomaksi muuttuneesta näytöstä ei olisi mahdollinen ilman älylaitteiden sovellus- ja ohjelmistopäivitysten ja jatkuvasti kehittyvien käyttöliittymien arkipäiväistymistä. Sitaatin ja sen välittömän kontekstin voi yhtäältä tulkita ilmentävän digitaalisen ja teknologiaperustaisen, reaaliaikaisen mutta eripaikkaisen vuorovaikutuksen metamodernia väreilyä epistemologisen ja ontologisen dominantin välimaastossa (ks. Sandbacka 2021, 25). Toisaalta sen voi Brian McHalen hengessä katsoa heijastelevan myös siirtymää television kulttuurisesti leimaamasta postmodernismistä (McHale 1992, 125) postmodernismin jälkeiseen pirstaloituneeseen kulttuuri- ja mediaympäristöön.

Digitalisaation keskeisyys korostuu esimerkiksi sellaisissa postmodernismin jälkeistä aikakautta tai tendenssiä kuvaamaan pyrkivissä määreissä kuten digi- tai hypermodernismi (esim. Kirby 2009; Lipovetsky 2005). Tässä kirjoituksessa metamodernismi näyttäytyy laajempaan vuorovaikutuskulttuurin muutosta kuvaamaan ja selittämään pyrkivänä viitekehysten ja määreenä sellaisille yhteiskunnallisille ja kulttuurisille piirteille, joita postmodernismin teorit eivät enää tavoita (Vermeulen & van den Akker 2010; van den Akker & Vermeulen 2017, 4; ks. myös Sandbacka tässä kirjassa). Metamodernismin huokuva, yhtäältä levoton ja mihinkään kiinnittymätön, toisaalta vilpittömyyttä ja välittömyyttä

tavoitteleva eetos kuvaa mobiilin viestintäteknologian funktioita niin ihmisten välistä vuorovaikutusta kuin kirjallisia konventioita muokkavana tekijänä.

En kiinnity yksin metamodernismin kehykseen, sillä kenties keskeisin lähtökohta kirjoitukseni muotoutumisen kannalta on ollut Victoria Pignagnolin (2018; 2023) esittämä ajatus post-postmodernistisen kirjallisuuden *metamediaalisuudesta*. Pignagnoli kehittelee Gérard Genetten paratekstiteorian ja James Phelanin retorisen narratologian pohjalta mallia hahmottaa tapoja, joilla kirjailija voi vaikuttaa teoksensa vastaanottoon ja tulkintaan digitaalisten medioiden avulla (vrt. Mäkelä tässä kirjassa). Pignagnoli (2023) kutsuu tätä *metamediaaliseksi diskurssiksi*. Tämän luvun kannalta oleellisempaa on metamediaalisuuden ymmärtäminen erilaisten medioiden ja digitalisaation seurausten tematisoitumisena tavalla, joka kiinnittää huomion romaanin materiaaliin ja mediaaliin ominaisuuksiin – toisin sanoen kirjaan fyysisenä esineenä ja ilmaisukeinona. (Pignagnoli 2018, 188–193; 2023, 61.)

Lasten- ja nuortenkirjallisuus on reaktiivinen kirjallisuuden osa-alue, joka ajankohtaisiin ilmiöihin ja teemoihin tarttumalla luo tunnistettavia kokemusmaailmoja ja samastumispintaa tarkoitetuille lukijoilleen (esim. Pytash & Ferdig 2016, 52). Tämä reaktiivisuus on myös syy sille, miksi ajattelen, että lasten- ja nuortenkirjallisuuden tutkiminen auttaa avaamaan kirjallisuuden ja digitaalisen vuorovaikutuskulttuurin yhteyksiä monipuolisesti ja moninaisissa asiayhteyksissä. Esimerkiksi digitaalisten ja sosiaalisten medioiden tehtävä ei kuitenkaan ole toimia vain ajankuvaa ja tarinamaailmaa rakentavina elementteinä, vaan niillä voi olla myös tärkeitä temaattisia, rakenteellisia ja kerronnallisia funktioita (ks. Marttinen 2021; 2022; 2023). Monissa kotimaisissakin lasten- ja nuortenkirjoissa henkilöhahmojen väliset pikaviestittelyt on typografisin tai asettelullisin keinoin jäsennetty selkeästi omaksi kerronnalliseksi elementtikseen². Tässä luvussa keskityn Korkea-ahon ja Forsströmin *Zoo!*-sarjaan ja erityisesti sen kolmanteen osaan *Kärlek plz* (2019; viitteissä KP) paitsi siksi, että kyseisessä osassa esiintyy runsaasti pikaviestikeskusteluita, myös siksi että kirjasarja kokonaisuudessaan on teknologiapohjaisen viestinnän näkökulmasta huomattavan monimuotoinen.

Korkea-ahon ja Forsströmin koulumaailmaan sijoittuvan kirjasarjan keskiössä ovat yläkouluikäisen henkilökertojan Atlaksen ihmis- ja vuorovaikutussuhteet. Atlaksen kirjoittamista sähköpostiviesteistä koostuvaa kirjasarjaa voisi jo sinällään luonnehtia metamediaaliseksi: sähköposti teknologiana ja kommunikaation muotona on kirjasarjan lähtökohta, eräänlainen perusasetus, jota vasten kirjasarjan kerronnallisia, teemaattisia ja sisällöllisiä elementtejä tulee tarkastella. Viesteissään Atlas tekee selkoa koulun tapahtumista, koulussa puhututtavista asioista sekä omista ajatuksistaan ja tunteistaan parhaalle ystävälleen Elliottille, joka on ennen lukuvuoden alkua muuttanut perheineen Tynnellä valtamerellä sijaitsevalle Uuden-Kaledonian saarelle. Viestien kieli on rentoa ja värikkästä. Kerronnassa hyödynnetään niin puhekielisiä ilmauksia kuin erilaisia sanaleikkelyitä. Viesteihin on ”liitetty” Atlaksen piirroksia, ja kerrontaa rytmittää poikien yhdessä tekemä verkkosarjakuva ”Zoo!”. Nämä korostavat osaltaan teknologian merkitystä kirjasarjassa. *Zoo!*-sarjan lajiteoreettinen viitekehys on oleellinen dialogin ja puheen esittämisen näkökulmasta. Kiinnittyessään kirjeromaanin lajitradiioon se linkittyy myös metamodernistiseen eetokseen, jossa kurkotellaan kohti historiallisia, modernismia ja realismiakin varhaisempia, ilmaisun muotoja (van den Akker & Vermeulen 2017, 8–9). Se, miten erilaiset kommunikaation kanavat ja teknologiat nivoutuvat Korkea-ahon ja Forsströmin kirjasarjassa yhteen, muistuttaa viestintäteknologioiden ja kaunokirjallisuuden historiallisesta vuorovaikutussuhteesta.

Seuraavassa luvussa avaan fiktiivisestä puheesta ja dialogista käytyä teoreettista keskustelua sekä sitä, millä tavoin sähköpostiromaanin kerronnalliset konventiot, kuten *kirjoittamalla kertominen* kerronnan strategiana, problematisoivat ajatuksen fiktiivisen puheen mimeettisyydestä. Tämän jälkeen selvitän pikaviestikeskustelun kerronnallisia ja tulkinnallisia merkityksiä kaunokirjallisenä dialogina. Pohdin miten *Zoo!*-sarjan pikaviestikeskusteluiden ympärille rakentuva jännitteinen konteksti heijastelee metamodernistista toivon ja epäluulon, vilpittömyyden ja ironian välillä värähtelevää eetosta (ks. Vermeulen & van den Akker 2010; van den Akker & Vermeulen 2017). Lopuksi summaan, mikä on pikaviestiallogin merkitys nykykirjallisuuden ominaisena, metamodernina ja metamediaalisena dialogimuotona.

Fiktiivinen puhe ja kaunokirjallinen dialogi

Fiktiivinen puhe käsitetään usein reaali maailman suullisten puhetilanteiden representaationa ja on parillakin tapaa omaperäinen ja omalakinen kerronnan elementti. Ensinnäkin klassisessa kertomuksen teoriassa dialogia on pidetty puhtaimpana esimerkkinä kohtauksesta, jossa tarinan aika ja kerronnan aika ovat yhteneväiset. Toiseksi mimeettisen ja realistisen kirjallisuuden konventioihin peilaten henkilö hahmon kokemus maailman ja tarinan tapahtumien on ymmärretty välittyvän puheen suoran esityksen kautta suoraan ja neutraalisti, ilman kertojahahmon mahdollista väliintuloa, arvostelua ja tulkintaa. Molemmat näkökulmat fiktiivisen puheen erityislaatuun on kuitenkin mahdollista kyseenalaistaa. Samalla voidaan osoittaa dialogissa vallitseva tarinan ja kerronnan ajan samantahtisuus, dialogin dokumentaarisuus ja objektiivisuus sekä fiktiivisen puheen mimeettinen luonne yksinomaan illuusioiksi – tai pikemminkin konventioksi.

Kirjallinen dialogi usein sivuuttaa esimerkiksi puhenopeuden ja -rytmin variaatiot, tauot ja päällepuhumiset. Näitä reaali maailman puheelle tyypillisiä *epäsujuvuuspiirteitä* (*features of normal non-fluency*) voidaan ainoastaan pyrkiä jäljittelemään erilaisin kirjallisin ja tekstuaalisin keinoin. (Genette 1980, 87–88; Leech & Short 2007, 130.) Konventionaalinen fiktiivinen puhe on tavallisesti sujuvaa ja kirjakielenomaista. Mitä realistisempaa ja puheenomaisempaa fiktiivinen puhe on, sitä kohostetsempana se näyttää. (Juntunen 2013, 115; Leech & Short 2007, 133.) Vuoropuheluksi tai yksittäisiksi repliikeiksi koodatut tekstikatkelmat eivät myöskään välttämättä avaa välitöntä väylää kertomuksen todellisuuteen ja viittaa kertomuksen maailmassa ääneen lausuttuihin asioihin, vaan suoran esityksen avulla voidaan esittää myös henkilö hahmojen subjektiivisia kokemusmaailmoja, joilla ei ole selkeää yhteyttä tosiasialliseen tarinamaailmaan (Karttunen 2010, 237–240). Henkilö hahmojen replikointi ei liioin ole täysin erillään kertojan autoritäärisestä diskursista: fiktiivinen puhe on aina ”kertojan suodattamaa. Kertoja valikoi, mitkä asiat esitetään kertojan itsensä suulla ja milloin henkilöt pääsevät ääneen. Lisäksi kertoja tarjoaa keskustelun puitteet erilaisilla kehystävillä kommentteilla –”. (Nykänen & Koivisto 2013, 32; ks. myös Kuutsa 2017.)

Kaunokirjalliseen kerrontaan, puheen esitykset mukaan luettuna, vaikuttavat aina niin lajityypilliset kuin kulloiseenkin kirjallisuushistorialliseen periodiin liittyvät konventiot. Huomio on ehkä triviaali mutta merkittävä, sillä kuten Elise Nykänen ja Aino Koivisto asian muotoilevat, ”– – realismin traditiosta juontava käsitys vuoropuhelun (tai muun kerroman) objektiivisuudesta on pelkkä illuusio, joka toteutetaan kerronnallisin keinoin. Mimesis eli todenkaltaisuus viittaa kaunokirjallisessa tekstissä käytettyihin kielellis-strategisiin valintoihin; ei todellisuuteen sinänsä. Dialogi on luonnollista tai luonnotonta ainoastaan suhteessa kirjallisiin konventioihin – –.” (Nykänen & Koivisto 2013, 24.) Tuomas Juntunen on esittänyt, että niin realistisessa kuin modernistisessä ja postmodernistisessä fiktiossa dialogilla on hyvinkin erilaisia tehtäviä ja merkityksiä. Juha Seppälän tuotannon dialogeja koskevassa analyysissään Juntunen on hyödyntänyt James Phelanin laatimaa kolmijakoa narratiivisten komponenttien mimeettiseen, synteettiseen ja temaattiseen funktioon. Dialogia tarkasteltaessa mimeettinen funktio viittaa siihen, kuinka dialogi voidaan nähdä reaali maailman puhetilanteiden jäljittelynä tai representaationa, kun taas synteettinen funktio painottaa dialogin kielellistä ja/tai tekstuaalista konstruktio luonnetta. Dialogin temaattinen funktio puolestaan korostaa mahdollisuutta tuoda dialogin avulla julki laajempia teemoja tai ideoita. (Phelan 2005, 12–13; ks. Juntunen 2013, 100.) Palaan jaotteluun luvun lopulla nivoessani yhteen pika- viestidialogin merkityksiä ja asemaa metamodernistisen kirjallisuuden dialogimuotona.

Kertomuksen teoriassa on harvakseltaan kiinnitetty huomiota siihen, miten itse kerronta-akti tapahtuu. Teoreettinen puhe äänestä (*voice*) ja sellaiset konseptit kuten *kertojan ääni* (*narrator's voice*) ja ennen kaikkea *puhujan ääni* (*speaker's voice*) implikoisivat kuitenkin varsin vahvasti suulliseen puhetilanteeseen.³ Vaikka kirje- ja päiväkirjaromaanin kaltaisilla kirjoitettuun kommunikaatioon perustuvilla kirjallisuudenlajeilla on pitkä historia, ”kirjoittamalla kertominen” on ollut verrattain harvinaista (ks. Karttunen 2010, 245). Lisäksi on huomattava, että kirje-romaanin traditiossa kirjettä on pidetty nimenomaan metaforisena puheena, mikä varhaisia sähköpostiromaaneja 2000-luvun alussa tutkineen Mikko Keskinen mukaan vain korostuu sähköpostiromaanin kon-

tekstissä ”paitsi välineen nopeuden ja viestin immateriaalisuuden, myös puheenomaisen kielen takia” (Keskinen 2005, 152). Nyt oleellista ei kuitenkaan ole kerronnan väline, vaan eksplikoidusti kirjoittaen tapahtuva kerronnan akti. *Zoo!*-kirjoissa kerronnan hetki on ajallisesti, paikallisesti ja välineellisesti määrittynyt, mihin myös kerronnan tasolla toistuvasti viitataan. Juuri kerrontatilanteen määrittyneisyyden takia kerronnan tapaa on puheen esityksiä tarkasteltaessa syytä käsitellä kirjaimellisesti konkreettisenä kirjoittamisena. Fiktiivistä puhetta ja puheen kirjaamista ei tule ymmärtää tunnusmerkittömänä ja läpinäkyvänä konventiona, sillä kuten Laura Karttunen (2010, 247) on muistuttanut, ”[j]os puheen kirjaaminen nähdään yksinomaan – – kirjallisena konventiona, jää huomaamatta, että toisinaan henkilöiden puheen esitys onkin henkilö-kertojan kuulemaa tai konstruoimaa”. Huomio on erityisen tähdellinen *Zoo!*-dialogeja luettaessa. Otan esimerkin kirjasarjan kolmannesta osasta.

Atlaksen ystävä Miniturkki (Miniturken) on kohdannut alakouluikäisen ihastuksensa Samanthan. He ovat aikoinaan tehneet sopimuksen, että mikäli molemmat ovat sinkkuja täyttäessään 15, he menevät naimisiin. Miniturkin syntymäpäivä lähestyy ja poika etsii omaa, kadonnutta kappalettaan sopimuksesta epätoivon vimmallalla. Seuraava keskustelu käydään raviradalla, missä Samanthalla on tapana käydä ratsastamassa ja mitä kautta Miniturkki kiertää perjantaisin kouluun tavatakseen tytön ja jutellakseen tämän kanssa:

”Man får inte gå på banan när nån rider”, hade hon sagt.

”Om två veckor fyller jag femton”, svarade Miniturken. ”Ska vi gå på bio tillsammans då?”

”Alltså om två veckor?”

Tveksamheten i Samanthas röst hade fått Miniturken att gå rakt på plan B.

”Vi kan strunta i bion och gå till Korv-Görels också!”

”Alltså jag är vegetarian.”

Under tiden hade Miniturken närmat sig med handen utsträckt. Samantha hade tittat misstänksamt.

”Vad har du där?”

”Godis till hästen!”

”Är det choklad? Kleopatra kan inte äta choklad!”

--

Miniturken hade skrattat. ”Hon verkar jättesugen!”

”Är du inte klok? Choklad är giftigt för hästar! Hon kan dö!”

Av nån anledning – han sa att det var nervositet – hade Miniturken inte kunnat sluta skratta. ”Dö av choklad?”

(KP, 114–115.)

Henkilökertojan kyky raportoida sanatarkasti ja yksityiskohtaisesti sellaisista keskusteluista, joita ei ole itse ollut todistamassa (ks. Phelan 1996, 105–109), on yksi henkilökerrontaan liittyvistä erikoisuuksista, joka korostaa fiktiivisen puheen konventionaalista asemaa. Tapoihin, joilla subjektiiiviseksi ja rajoittuneeksi mielletty kerrontamuoto rikkoo ja venyttää omia, inhimilliseen tietoisuuteen vertautuvia rajojaan, on kertomuksen teoriassa alettu kiinnittää erityistä huomiota vasta 2000-luvulla (esim. Nielsen 2004; Heinze 2008; Dawson 2013; Pennacchio 2020). *Zoo!*-kirjojen Atlas on varsin tyypillinen, tietämykseltään rajoittunut kertoja, mikä käy selväksi useaan otteeseen kirjasarjan mittaan pojan pohtiessa muun muassa ihastuksensa Sarah-Lin mielenliikkeitä ja outoa käytöstä. Edellä siteeraamaani keskustelua kehystävät Miniturkin reaktiot ja tulkinnat Samathan eleistä ja olemuksesta. On selvää, että kyse on yksinomaan keskustelun toisen osapuolen tunnepitoisesta ja värityneestä versiosta.

Miniturkin ja Samanthan välillä käyty keskustelu konkretisoi *Zoo!*-sarjan dialogien ja laajemmin fiktiivisen puheen kirjaamisen välittyneisyyden. Karttunen kirjoittaa:

Suora esitys luo illuusion välittömyydestä. Kun lukija näkee lainausmerkit, hän olettaa, että henkilön puhe on esitetty sellaisena kuin se fiktiivisessä maailmassa puhuttiin. Suora esitys kantaa siten niin arkikielessä kuin fiktiossakin dokumentaarisen ja vääräntämättömyyden viittaa, ikään kuin fiktiivinen maailma avautuisi siinä itsessään, ilman välittäjää. Vaikka tekstissä olisi läpikotaisin epäluotettava kertoja, usein silti uskotaan, että hän siteeraa henkilöiden puhetta sanatarkasti. (Karttunen 2010, 243–244.)

Nettikieleen yhdistyvistä puheenomaisuudesta huolimatta Korkea-ahon ja Forsströmin kirjasarjan kerronta rakentuu kaunokirjallisten konventioiden varaan, mistä repliikkien asettelu ja lainausmerkkien ja johtolauseiden käyttö dialogin yhteydessä on oiva osoitus. Dialogin osalta konventionaalisuus luo vaikutelman, että keskustelut olisivat suoraa ja sanatarkkaa ”sitaattia” kertomuksen maailmassa puhutusta. Kirjasarjan kerronnallinen konteksti kuitenkin paljastaa, että keskustelut ovat henkilökertojan kautta välittyneitä, hänen enemmän tai vähemmän värittämiään ja muokkaamiaan uudelleenkirjauksia kertomuksen maailmassa käydyistä keskusteluista. Kirjojen dialogit eivät ole fiktiivistä puhetta sinänsä vaan fiktiivisen puheen (suurpiirteisiä) litterointeja; ei reprodutioita vaan rekonstruktioita. Miniturkin ja Samanthan keskustelu on itse asiassa kaksinkertainen rekonstruktio: ensin Miniturkki selvittää Atlakselle keskustelun kulkua omasta näkökulmastaan hieman sen käymisen jälkeen. Myöhemmin Atlas jäsentelee keskustelun vielä kerran kirjoittaessaan siitä Elliottille täydentäen sitä Miniturkin selityksillä ja tulkinnoilla. Tätä korostaa myös aikamuoto, jossa kohtaus on kerrottu: kerrontaa muutoin hallitsevan imperfektin sijaan Atlas selostaa Miniturkin kertomaa tilannetta pluskvamperfektissä. Aikamuodon kautta korostetaan, että kerrottu tilanne on tapahtunut ja päätynyt ennen kuin Atlas kuulee siitä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että dialogit olisivat virheellisiä tai Atlas kertojana ”epäluotettava”; pitäytyminen Miniturkin näkökulmassa kertoo Atlaksen tietämyksen rajoittuneisuudesta. Kaikkitietävästä henkilökerronnasta kirjoittanut Paul Dawson näkee henkilökertojan kirjailijan kaltaisena hahmona, jolla on kertomustaan hallitsevana auktoriteettina vapaus rajallisen tietämyksensä ja muistikapasiteettinsa ohella hyödyntää tarinankerronnassaan myös mielikuvitusta. Mielikuvituksellinen fabulointi, kuten dialogien sepittäminen tai rekonstruoiminen, ei suinkaan vähennä kertomuksen luotettavuutta, vaan voi jopa vahvistaa sitä luomalla yksityiskohtaista ja uskottavaa kuvaa kertomuksen maailmasta. (Dawson 2013, 206–207, 209.)⁴

Tarinamaailman tapahtumien ohella sosiaalinen media ja pikaviestimissä käydyt keskustelut rakentavat *Zoo!*-sarjan henkilöhahmojen välistä dynamiikkaa. Pikaviestikeskustelut ovat myös kerronnallisesti kiinto-

sa osa kertomusta erottuessaan niin kertojan diskurssista kuin tämän kirjaamasta dialogista.

Pikaviestikeskustelu kaunokirjallisena dialogina

Älylaitteiden ja sosiaalisen median valtavirtaistumisen myötä pikaviesti- ja somekeskustelujen representoimisesta ja henkilöhahmojen mobiililaittein tapahtuvasta vuorovaikutuksesta on muodostunut lapsille ja nuorille suunnatussa kirjallisuudessa luonnollinen ja keskeinen osa uskottavan ja realistisen tarinamaailman rakentumisessa. Voidaan puhua modernistisen ja postmodernistisen fiktion dialogeja tutkinutta Bronwen Thomasia (2012, 129, 131; ks. Bolter & Grusin 1999, 45) mukaillen *remediaatiosta* tai intermediaalisuuden teoriaa luoneen Lars Elleströmin (2014, 15) jaottelun mukaisesti *mediarepresentaatiosta*: yksi media representoituu toisessa, ilmaisukeinoiltaan erilaisessa mediassa. Niin pikaviestikeskusteluita dialogimuotona kuin sähköpostiroamaania lajityyppinä on mahdollista jäsentää näiden käsitteiden kautta – kyse on teknologiaan perustuvan digitaalisen ja aineettoman kommunikaatiomuodon mukauttamisesta paitsi lajitradition ja kirjallisten konventioiden, myös kirjaesineen materiaalisuuden määrittämiin reunaehtoihin.

Erityisesti tapa, jolla pikaviestikeskustelut on *Zoo!*-sarjassa asemoitu selkeästi omaksi kerronnan osakseen, korostaa sarjan metamediaalista luonnetta: se paitsi korostaa kommunikaatioteknologioiden merkitystä koko kertomuksen eräänlaisena perustana, myös kiinnittää huomion dialogiin ja puheen esityksiin liittyviin konventioihin ja taustaoletuksiin (vrt. esim. Pignagnoli 2023, 59–60). Ikään kuin leikkaa ja liimaa -menetelmällä sähköposteihin liitetyt viestit muistuttavat perinteisen proosadialogin sijaan ennemmin draamadialogia. Tuomas Juntunen näkee draamadialogin tapaan kirjattujen keskustelujen kurottelevan kohti perinteisiä proosadialogejakin suurempaa todenkaltaisuutta, mimeettisyyttä ja välittömyyttä. Hän perustelee näkemystään sillä, että draamamuotoisessa dialogissa vuorosanat on annettu sellaisenaan. Niitä ei ole upotettu kertojan diskurssiin, jolloin niistä myös puuttuvat muun muassa kertojan mahdolliset arvostelmat ja tulkintaan vaikuttavat johtolauseet. (Juntunen 2013, 115.)

Siteeraan seuraavaksi katkelmat kahdesta erillisestä keskustelusta. Ensimmäisessä esimerkissä viestittelyn toisena puolena on Sarah-Li. Selvytyden vuoksi sanottakoon, että olen poistanut sitaatista laajojakin jaksoja, joissa Atlas pohtii Sarah-Lin tarkoitusperiä ja omia reaktioitaan tytön yhteydenottoon. Palaan näihin pohdintoihin kuitenkin tuonnempana. Salaperäinen ja älykäs Sarah-Li on aloittanut uutena oppilaana Atlaksen luokalla ja tehnyt poikaan suuren vaikutuksen. He ystävystyvät ja ihastuvatkin nopeasti Sarah-Lin lupauduttua auttamaan Atlasta vaalis- sa, jossa valitaan luokka-asteiden edustajat koulun johtokuntaan. Katkel- massa Sarah-Li lähestyy Atlasta kuitenkin tilanteessa, jossa taustalla on molemminpuolinen vihanpito. Ensin tyttö on lukenut erehdyksessä Atlaksen ja Elliottin välistä sähköpostittelua ja raivostunut Atlakselle tämän muita henkilöitä koskevista mielipiteistä, minkä seurauksena Atlas on suuttunut Sarah-Lille siitä, että tyttö ylipäättään on mennyt lu- kemaan Atlaksen yksityistä viestinvaihtoa. Jonkin ajan kuluttua tyttö viestittää Atlakselle tarkoituksenaan selvittää asiaa:

Sarah-Li West 25.10, 15:40:10

Hej Atlas. Ville bara skriva och berätta vilken otroligt bra idé jag tycker att Källardiskussionerna är. Kan bli superviktigt för skolan. Sidan/loggan är också supersnygg. Om jag hade en missbildad hand skulle jag ge tre tummar upp.

--

Atlas Frisk 25.10, 15:46:37

Tack

--

Sarah-Li West 25.10, 15:50:28

Den där soffan blir verkligen hela skolans terapisoiffa haha

--

Sarah-Li West 25.10, 15:57:40

Men hördu

Sarah-Li West 25.10, 15:58:08

Fattar om du inte vill, men kan vi ta och ses och snacka?

Sarah-Li West 25.10, 15:58:31

Vet inte om kan förklara hur allt skit hör ihop, men kan försöka

Sarah-Li West 25.10, 15:58:46

Om du vill. Fattar om inte.

Sarah-Li West 25.10, 15:59:00

En chans liksom, please

--

Atlas Frisk 25.10, 16:01:02

Vill jag nog inte

(KP, 147–150; ellipsisit lisätty.)

Toinen esimerkki on katkelma Atlaksen ja Tessien välisestä intensiivisestä keskustelusta. Tessie on poikien päät kääntävä koulun kaunotar, jota kohtaan myös Atlas tuntee kiinnostusta. Voitettuaan johtokunta-vaalit Atlas saakin osansa tytön huomiosta. Oheisessa keskustelussa puhe on kuitenkin Tessien ilmeisestä ihastuksen kohteesta Liamista, joka uhkaa poistaa some-tililtään ottamansa ja paljon ihailua herättäneet valokuvat:

Theresa Mittel 26.10, 15:15:20

Han skr til mej bilderna e ba skit o han e glad att de e deletet sooo wrong ;;; why

Atlas Frisk 26.10, 15:15:52

Vi borde få honom att förstå hur bra han är.

Atlas Frisk 26.10, 15:16:07

Nån som han litar på borde säga det till honom.

Atlas Frisk 26.10, 15:16:33

Nån av de där typerna på nian som han hänger med?

Theresa Mittel 26.10, 15:17:10

D typ dem han gömmt bilderna från, heh dont tink noo 🐱🐱

Atlas Frisk 26.10, 15:17:22

Just precis. 🗣️🗣️

Atlas Frisk 26.10, 15:19:10

Hur gick provet idag annars?

Theresa Mittel 26.10, 15:23:38

Bra tor jag 🐱🐱 yay!

Tack för dni help

(KP, 162.)

Pikaviesteissä huomioni kiinnitty kahteen asiaan: viestien kieliasuun ja niitä kehystäviin lähetystietoihin. Molemmat seikat korostavat pikaviestikeskustelujen (meta)mediaalisuutta ja välineellisyttä, mutta niillä on myös keskeinen asema myös henkilökuvauksen ja henkilöahmojen välisen monisyisen dynamiikan rakentumisen välineenä. Dialogilla voi olla merkittävä karakterisoiva funktio, jolloin se toimii keskeisenä henkilöahmojen rakentumisen ja luonnehdinnan välineenä. Esimerkiksi murrepuheen tai muutoin yksilöidyn kielenkäytön hyödyntäminen on jo sinällään tapa kuvata henkilöahmoja, mutta se usein myös tukee henkilöahmon rakentumista yhdessä muiden kerronnallisten ratkaisujen kanssa. (Nykänen & Koivisto 2013, 17–18.) *Zoo!*-sarjassa henkilöahmojen väliset suulliset keskustelut ovat suodattuneet niitä Elliottille kertaavan Atlaksen tietokoneen näppäimistön kautta. Atlaksen rooli keskustelujen valikoijana ja henkilöahmojen idiolektien yhdenmukais-

tajana on siten korostunut ja konkreettinen. Hänen rekonstruoimansa puhe on henkilöhahmosta riippumatta neutraalia ja yleiskielistä, joskin puhekielisten ilmausten ja rakenteiden sävyttämää. Sen sijaan kerronnan lomaan upotetuissa pikaviesteissä välittyy niin nettikieleen liitetty rentous, säännöttömyys ja luovuus kuin fiktiiviseen puheeseen liitetty välittömyyden tuntu ja omaäänisyyskin.

Erilaisten kielirekisterien kautta tehdään eroa fiktiivisen puheen ja fiktiivisen pikaviestittelyn välille, jolloin kielelliset eroavuudet kytkeytyvät kirjasarjan kerrontastrategiaan ja Atlaksen rooliin kertomuksen kokonaisuuden muotoutumisessa. Myös eri henkilöhahmoille attribuoidut viestit eroavat toisistaan kielellisten nyanssien kautta, ja juuri nämä nyanssit ovat henkilökuvausten kannalta keskeisiä. Etenkin Atlaksen ja Sarah-Lin toisilleen lähettämät viestit ovat kieliasultaan pääasiassa yleiskielisiä ja huoliteltuja, emojeta tai kirjainlyhenteitä ei niissä juuri esiinny. Tätä korrektiutta vasten kohosteisena poikkeamana voidaan pitää loppupisteiden puuttumista. Etenkin Sarah-Lin viestien pisteettömyys yhdessä lyhyiden, purskahduksenomaisten virkkeiden kanssa kielii intensiivisyydestä, kuin tyttö olisi kerännyt rohkeutta ottaa Atlakseen yhteyttä ja nyt haluaisi saada asiansa sanotuksi mahdollisimman nopeasti, ennen kuin muuttaa mielensä.

Yhtä lailla affektiivisia mutta sävyltään täysin päinvastaisia ovat Tessien emojeta sekä kirjoitusvirheitä ja svengelskaa sisältävät viestit, joiden ymmärtämisessä Atlaksellakin on ajoittain suuria vaikeuksia: ”Vi KOMMUNICERAR. Hon trycker på bokstäver, och så använder jag fantasi, magi och uteslutningsmetoder för att förstå vad hon menar. Det är svårt att kommunicera.” (KP, 118.) On huomionarvioista, millainen ero kielellisin keinoin ennen kaikkea Sarah-Lin ja Tessien välille piiryy. Tessien viestit luovat (pintapuolisesti) työstä stereotyyppistä kuvaa kauniina ja suosittuna mutta varsin yksinkertaisena blondina, mitä tukee myös Atlaksen tuskailut tämän yrittäessä auttaa Tessietä matematiikassa (KP, 130–131).⁵ Sen sijaan Sarah-Lin huolitellut ja pääasiassa hillityt viestit korostavat tämän älykkyyttä ja sivistyneisyyttä mutta myös sulkeutuneisuutta: Sarah-Lissä ja tämän menneisyydessä on runsaasti kerroksia, jotka avautuvat pikkuhiljaa kirjasarjan edetessä. Sarah-Lin ja Tessien viestien kielelliset erot havainnollistavat pikaviestidialogin mimeettisiä

ja synteettisiä funktioita rakentaen kerrontaan jännitettä, joka häivyttää puhutun ja kirjoitetun kielen keskinäisen suhteen. Yhtäältä *Zoo!*-kirjojen pikaviestit ovat puhekielisyytensä ja kirjoitusvirheidensä johdosta korostetun kirjallisia (vrt. Juntunen 2013, 109), toisaalta juuri puhekielisyys tekee pikaviesteistä korostetusti ja kirjeromaanitradition mukaisesti ”metaforista puhetta” (vrt. Keskinen 2005, 152).

Kielelliset nyanssit korostavat myös kommunikaation välittyneisyyttä ja välineellisyyttä, aivan kuten pikaviesteihin oleellisesti liittyvät lähetystiedot. Mimeettisen funktiona nojalla ne ovat oletuksenmukainen mutta merkittävä piirre, joka vertautuu sähköpostiromaaniin geneerisenä ominaispiirteenä näyttäytyviin sähköpostiviestien lähetystietoihin: sähköpostiviestinnän ja siten sähköpostiromaaniin lajityypillisenä ja autenttisuutta luovana konventiona lähetystietoihin latautuu usein huomattavan paljon esimerkiksi temaattisesti relevanttia informaatiota (Keskinen 2005, 153–154; *Zoo!*-kirjojen lähetystiedoista ks. Marttinen 2021, 74–75). Pikaviesteissä ei ole otsikointia eikä sähköpostiosoitteiden domain-päätteen kaltaista tulkinnallisia polkuja avaavaa yksityiskohtaa, mutta sekunnin tarkkuudella ilmoitettuun lähetyksaikaan latautuu runsaasti temaattista potentiaalia. Henkilökuvauksen ja ennen kaikkea henkilöahmojen välisten suhteiden näkökulmasta oleellista on samaan keskusteluun kuuluvaksi esitettyjen viestien väliset lähetyksajat ja niiden implikoima keskustelun intensiteetti. Intensiteetti sekä se, kuinka paljon Atlas ikään kuin täyttää viestinvaihdon lomaan jääviä hiljaisuuksia omilla pohdinoillaan, puolestaan kertoo hänen asennoitumisestaan viestittelyyn tietyn henkilön kanssa tietystä tilanteesta. Esimerkiksi Sarah-Lin yllättävä yhteydenotto herättää seuraavanlaisia ajatuksia ja tunteita:

Jag fattade ingenting. Haha? Som om inget har hänt, som om vi är kompisar som säger såna saker till varann och skrattar? Och varför nämnde hon soffan? Hon måste ju minnas att vi satt i just den soffan och nästan kysste varandra innan hon försvann in i sitt vinteride? Hon måste ju fatta att hon petar på sår som nyss bildat sårskorpor?

Jag svarade ingenting. Det stod helt stilla i huvudet. Sedan dök bubblan som visar att hon höll på att skriva nåt upp. Jag väntade. Länge. (KP, 148.)

Atlaksen viestejä edeltävät, niiden väleihin lisäämät tai niitä seuraavat pohdinnat paljastavat, että vaikka keskustelukatkelmien yksittäiset ”repliikit” voidaanakin ymmärtää suorina ja suodattamattomina sitaateina käydystä viestinvaihdosta, nekin ovat Atlaksen valikoimiamia, ja ne vaikuttavat tulkintaan siinä missä keskustelun varsinainen sisältökin. Esimerkiksi käsittelemässäni kohtauksessa pohdinnat paitsi paljastavat kouriintuntuvalla tavalla tilanteen tulenarkuuden ja pojan ristiriitaiset tunteet, myös korostavat Sarah-Lin aloittaman viestinvaihdon hidasta ja hapuilevaa etenemistä ja Atlaksen pidättäytyneisyyttä. Kontrasti Atlaksen ja Tessien väliseen intensiiviseen ja nopeassa tahdissa käytyyn keskusteluun on ilmeinen. Toki keskustelunaiheena oleva Liamin tilanne on akuutti ja välitöntä toimintaa vaativa, mutta edes käydessään tilannetta jälkikäteen läpi Elliottille Atlas ei katso tarpeelliseksi selventää millään tavalla keskustelun aikaista toimintaansa tai ajatuksiaan. On kuin Atlakselle olisi oleellista vain olla yhteydessä Tessiehen, siitäkin huolimatta, että tytön suurin huolenaihe tilanteessa on Liam (ja tämän ottamat valokuvat). On merkillepantavaa, että kun Tessie ei reagoi Atlaksen klo 15:17:22 lähettämään kommenttiin, Atlas näkee tilaisuuden kääntää keskustelu pois Liamista ja alkaa kysellä matematiikan uusintakokeesta, johon oli tyttöä prepannut. Sarah-Lin viestitulvaan Atlas ei kommentoi sen enempää kuin on välttämätöntä – huolimatta mielessään myllertävistä tunteista – ja pyrkii päättämään keskustelun mahdollisimman nopeasti ja vähäsanaisesti.

Vaikka viestittelyn kontekstit ovat hyvin erilaiset, siteeraamani keskustelukatkelmat havainnollistavat pojan monisyyistä suhdetta yhtäältä Sarah-Lihin, toisaalta Tessiehen. Atlas on kiteyttänyt asian karrikoidusti mutta varsin osuvasti kirjasarjan toisessa osassa *Hjärtattack* (2018):

Det känns som att jag har delad personlighet. I ena ögonblicket är jag den tänkande Atlas som gör matteläxan eller planerar nästa del av Zoo eller chattar med Sarah-Li om franska artister och tror att jag fattar grejen med tjejer. Sen kommer ett meddelande från Tessie och det är som en plötslig injektion med energidryck och jag förvandlas till en hjärndöd penis som inte kan tänka utan bara skriver snabba, korkade svar som jag genast ångrar. (Korkea-aho & Forsström 2018, 55.)

Viestinvaihto ei toimi vain orgaanisena jatkona kasvokkain tapahtuvalle vuorovaikutukselle ja konkreettiselle toiminnalle (ks. Marttinen 2021, 76–77) vaan myös myötävaikuttaa henkilöhahmojen välille rakentuvien jännitteiden syntymiseen ja niiden purkautumiseen. Viestitellessään tyttöjen kanssa Atlas toimii joissain määrin eri tavoin kuin kertomuksen fyysisessä maailmassa. Vuorovaikutuksen reaaliaikaisuus, intensiivisyys ja fyysinen eripaikkaisuus mahdollistavat erilaisten ristiriitojen ja väärinymmärrysten ja -tulkintojen syntymisen. Sarah-Lin kanssa Atlas on useimmiten harkittu ja hillitty, mutta toimintaa ohjaa epä tietoisuus paitsi omista tunteista, myös tytön mielenliikkeistä ja tarkoitusperistä: miksi tämä esimerkiksi jää pois koulusta, katoaa sosiaalisessa mediassa offlineen eikä vastaa viesteihin? Vaikka Tessien varsin yllättäen osoittama kiinnostus herättää pojassa epä tietoisuutta, Tessien virtuaalinen läsnäolo aiheuttaa hänessä kiihkeämpiä ja välittömämpiä reaktioita. Ihastuksen ja vihastuksen välinen raja on häilyvä, kun Atlas ailahtelee tunteesta ja tunnetilasta toiseen; epävarmuudesta ja -luuloisuudesta toivoon ja takaisin.

Lopuksi: Metamoderni pikaviestidialogi?

Juhani Niemi on aiemmin mainitsemaani Phelanin kolmijakoon perustuen kiteyttänyt viiden analysoimansa suomalaisen nykyromaanin yhtäläisyydet seuraavasti: ”kaunokirjallinen ilmaisu rakentuu mimeettisesti paljolti todenkaltaisten tapahtumien ja/tai henkilöiden varaan ja tematistisesti monimuotoisten ristiriitojen varaan. Samalla ne synteettisestä näkökulmasta edustavat muotoratkaisuiltaan taiteellista avantgardismia.” (Niemi 2019, 94; vrt. Hallila 2022, 207.) Kuten Niemikin (2019, 94) huomauttaa, muutamaa esimerkkiteosta tarkastelemalla ei voi tehdä suomalaista nykyromaanin (saati -kirjallisuutta) koskevia yleispäätelmiä, mutta kiintoisasti Niemen tekemä synteesi resonoi tässä *Zoo!*-nuortenkirjasarjasta tekemäni luennan kanssa. Kirjasarjassa esiintyvien pikaviestien puhekielisyys sekä tekstuaalisten keinojen voi mimeettisellä tasolla katsoa jäljittelevän niiden reaali maailman vastineiden diskursiivisia ominaispiirteitä, synteettisellä tasolla samaiset piirteet puolestaan

alleiviivaavat pikaviestidialogin monimuotoista ja vielä jokseenkin epäkonventionaalista asemaa kaunokirjallisen kerronnan keinona. Teemaattisella tasolla pikaviestikeskusteluissa kiteytyvät kirjasarjassa keskeiset, ihmissuhteisiin ja niiden dynamiikkaan kytkeytyvät teemat. Tekstin humoristisen ja (itse)ironisenkin pinnan alla väreilee vakavuus ja vilpittömyys teini-ikäisen kertojan hapuillessa omissa orastavissa ihmissuhteissaan epäluulon, epävarmuuden ja toiveikkuuden välillä. Kaj Korkea-ahon ja Ted Forsströmin nuortenkirjasarjan pikaviestikeskusteluiden ympärille muodostuukin jännitteinen, moniaalle haarautuva kokonaisuus, jonka ytimessä voidaan tulkita olevan metamodernistinen, erilaisten ääripäiden välillä heilahteleva eetos.

Yhtäältä korostetun kirjalliset, toisaalta poikkeuksellisen puheenomaiset pikaviestit häilyvät mimeettisen ja synteettisen – todenkaltaisuuden ja keinotekoisuuden, puheen ja kirjoituksen – välimaastossa. Kerronnallisesti konventionaalisen fiktiivisen puheen ja epäkonventionaalisempien pikaviestin välinen jännite hahmottuu myös Gérard Genetten (1997, 81–85) *Palimpsests*-teoksessaan tekemän jaon imitaatioon ja transformaatioon avulla. Edellinen viittaa tekstin tai kirjallisen tyylin (esim. pastissi), jälkimmäinen tekstin muodon tai rakenteen (esim. parodia) jäljittelyyn. Tätä ajatusta mukaillen fiktiivinen puhe olisi mahdollista ymmärtää reaali maailman puhetilanteiden imitaationa (ei niinkään representaationa tai reproduktiona): stilisoitu ja pelkistetty fiktiivinen puhe on ennen kaikkea erilaisten (puhe-)tyylien yksinkertaistamista, sovittamista, sulauttamista tai adaptoimista fiktion – reaali maailman diskurssista tehdään osa fiktiivistä diskurssia fiktion keinoin. Fiktiivisiä pikaviestikeskusteluita voi sen sijaan käsitellä transformaationa. Reaali maailmasta tuttu diskurssimuoto siirretään mekaanisesti ”sellaisenaan”, kaikkia mahdollisia kontekstoivia, kielellisiä ja visuaalisia ilmaisukeinoja mukaillen, osaksi kerrontaa, kuitenkin siten, että pikaviestittelyyn oleellisesti liittyvä jännite näennäisen reaali aikaisuuden tuottaman välittömyyden sekä teknologisen välittyneisyyden väistämättä tuottaman katkonaisuuden välillä jää tavoittamatta.

Pikaviestikeskustelujen adaptointi kaunokirjalliseen kerrontaan kertoo osaltaan laajemmasta kulttuurisesta muutoksesta. McHalen mukaan elokuva on ollut modernismin kulttuurinen dominantti, televisio puo-

lestaan postmodernismin, ja molemmilla teknologioilla on ollut vaikutuksensa myös kirjallisuuteen (McHale 1992, 125–127). Digitalisaation ja teknologisen kehityksen nopeuden takia voi olla vielä liian aikaista määrittellä vastaavaa dominanttia postmodernismin jälkeiselle ajalle, olettaen että sellaista on fragmentoituneessa, monikanavaisessa ja moninapaisessa maailmassa edes mahdollista tehdä (ks. myös Pyöriä 1999, 58). Pikaviestittelyä (kuten sosiaalista mediaa laajemminkin) määrittää, ehkä paradoksaalisestikin, yhtäältä reaaliaikaisuus ja eripaikkaisuus, toisaalta säännöttömyys ja konventionaalisuus. Välitön, suora ja vilpitön kommunikaatio on korostuneen välineellistä, monikanavaista ja monitulkintaista. Nämä aspektit kuvastavat myös metamodernismin välillä (tai välissä) olevaa, moniaalle kurkottavaa ja yhteen näkökulmaan sitoutumatonta eetosta, jolloin on mahdollista sanoa, että metamediaallinen pikaviestikeskustelu on aikamme kulttuurinen ja (kauno)kirjallinen konventio.⁶

VIITTEET

- 1 Kirjasarjan on kuvittanut Pentti Otsamo. Sarjan ensimmäinen osa *Virala genier* (2017) on antanut nimensä Ylen tuottamalle tv-sarjalle, jota on toistaiseksi tehty kaksi kautta ja jonka tapahtumat perustuvat kirjasarjan ensimmäiseen ja toiseen (*Hjärtattack*, 2018) osaan. *Zoo!* on ilmestynyt suomeksi Laura Beckin kääntämänä.
- 2 Muutamina erityyppisinä esimerkkeinä mainittakoon Jyri Paretskoin *K15-nuortenkirjasarja* (2018–2020), Veera Salmen *Mauri ja vähä-älypuhelin* (2015), Dess Terentjevan säeromaanit *Ihana* (2021) ja *Freestyle* (2023) sekä Sanni Ylimartimon *Pimeässä hohtavat tähdet* (2022).
- 3 Olen käsitellyt ääntä narratologisena käsitteenä myös toisessa artikkelissani (Marttinen 2024). Äänen problematiikasta kirjeromaanin kontekstissa ks. Jytälä 2012.
- 4 Mielikuvituksen merkitys korostuu tarkasteltaessa *Zoo!*-kirjoja multimodaalisesta näkökulmasta. Pentti Otsamon laatima, Atlaksen piirustuksina esitetty kuvitus kommentoi tarinamaailman tapahtumia usein humoristisella otteella luoden kärjistettyjä, vinksauttavia tai jopa vaihtoehtoisia skenaarioita tapahtumista.
- 5 Tessien viestien kieliasu yhdistettynä Atlaksen pohdintoihin tytön matemaattisten taitojen vajavuudesta herättää kysymyksen tytön luki- tai oppimisvaikeudesta. En voi tämän luvun puitteissa kysymykseen paneutua, mutta kiitän Ralf Kaurasta tästä huomiosta.
- 6 Luku on kirjoitettu osana Suomen Kulttuurirahaston rahoittamaa postdoc-hanketta ”Sosiaalinen media ja (uusi) teknologia 2010-luvun kotimaisessa lasten- ja nuortenkirjallisuudessa” (2021–2024).

LÄHTEET

KOHDETEOKSET

- KP = Korkea-aho, Kaj & Forsström, Ted 2019: *Zoo! #3: Kärlek plz*. Kuvittanut Pentti Otsamo. Helsinki: Förlaget.
- Korkea-aho, Kaj & Forsström, Ted 2018: *Zoo! #2: Hjärtattack*. Kuvittanut Pentti Otsamo. Helsinki: Förlaget.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

- Akker, Robin van den & Vermeulen, Timotheus 2017: Periodising the 2000s, or, the emergence of metamodernism. Teoksessa Akker, Robin van den & Gibbons, Alison & Vermeulen, Timotheus (toim.) *Metamodernism. Historicity, Affect, and Depth After Postmodernism*. London & New York: Rowman & Littlefield, s. 1–19.
- Bolter, Jay David & Grusin, Richard 1999: *Remediation. Understanding New Media*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Dawson, Paul 2013: *The Return of the Omniscient Narrator. Authorship and Authority in Twenty-First Century Fiction*. Columbus: Ohio State University Press.
- Elleström, Lars 2014: *Media Transformation. The Transfer of Media Characteristics among Media*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Genette, Gérard 1980: *Narrative Discourse. An Essay in Method*. Käänt. Jane E. Lewin. Cornell University Press. Ranskankielinen alkuteos 1972.
- Genette, Gérard 1997: *Palimpsests. Literature in the Second Degree*. Käänt. Channa Newman & Claude Doubinsky. Lincoln: University of Nebraska Press. Ranskankielinen alkuteos 1982.
- Hallila, Mika 2022: Suomalaisen nykyromaanin uusi toivo. Metamodernismin teoria ja Anna Soudakovan *Mitä männyt näkevät* (2011). Teoksessa Horstschäfer, Dörthe & Scgröder, Stephan Michael & Toivio-Kochs, Päivi (toim.) *Verbinden – verknüpfen – vermitteln. Festschrift für Marja Järventausta*. Berliini: Nordeuropa-Institut, s. 205–217.
- Heinze, Rüdiger 2008: Violation of mimetic epistemology in first-person narrative fiction. – *Narrative* 16:3 s. 279–297.
- Juntunen, Tuomas 2013: Kuuroille korville. Dialogi ja ohipuhumisen funktiot Juha Seppälän tuotannossa. Teoksessa Koivisto, Aino & Nykänen, Elise (toim.) *Dialogi kaunokirjallisuudessa*. Helsinki: SKS, s. 99–121.
- Jytälä, Riitta 2012: ”Haluan kuulla sinun näkökulmasi, juuri sinun.” – Toiselle kirjoittamisen eettiset ulottuvuudet Eira Stenbergin romaaneissa *Häikäisy* ja *Gulliverin tytär*. – *Kirjallisuuden tutkimuksen aikakauslehti Avain* 3/2012, s. 20–33.
- Karttunen, Laura 2010: Hypoteettinen puhe ja suoran esityksen illuusio. Teoksessa Hatavara, Mari & Lehtimäki, Markku & Tammi, Pekka (toim.) *Luonnolliset ja luonnottomat kertomukset. Jälkiklassisen narratologian suuntia*. Helsinki: Gaudeamus, s. 220–252.
- Keskinen, Mikko 2005. Sinulle on uutta postia: kirjeromaani sähköpostin aikakaudella. Teoksessa Heinonen, Yrjö & Kirstinä, Leena & Kovala, Urpo (toim.) *Ilmaisun murroksia vuosituhtanen vaihteen suomalaisessa kulttuurissa*. Helsinki: SKS, s. 147–166.

- Kirby, Alan 2009: *Digimodernism. How New Technologies Dismantle the Postmodern and Reconfigure Our Culture*. New York: Continuum.
- Kuutsa, Anna 2017: "Konstitpa on vaimollakin." Dialogikerronta yhteiskunnallisen teeman esiintuojana Maria Jotunin novellissa "Kansantapa". – *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain* 4/2017, s. 20–35.
- Leech, Geoffrey N. & Short, Michael H. 2007/1981: *Style in fiction. A Linguistic introduction to English fictional prose*. London: Longman.
- Lipovetsky, Gilles 2005: *Hypermodern Times*. Käänt. Andrew Brown. Cambridge: Polity. Ranskankielinen alkuteos 2004.
- Marttinen, Heta 2021: "Vad ska man göra när folk är offline?" Sähköposti, sosiaalinen media ja vuorovaikutuksen dynamiikka Kaj Korkea-ahon ja Ted Forsströmin nuortenromaanisarjassa *Zoo!*. – *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain* 4/2021, s. 70–85.
- Marttinen, Heta 2022: Tämä paperi ei soi eikä laula. Multimodaalisuus, mediarepresentatiot ja medioidenvälisyys Veera Salmen *Puluboi ja Poni* -sarjassa. Teoksessa Piippo, Laura & Kilpiö, Juha-Pekka (toim.) *Intermediaalinen kirjallisuus*. Jyväskylä: Nykykulttuuri, s. 31–62.
- Marttinen, Heta 2023: "Ystävät on hetkellisiä, mutta levelit ikuisia." Pelaamisen representoiminen ja merkityksellistäminen Aleksi Delikouraksen *Nörtti*-kirjasarjassa ja Annukka Salaman romaanissa *Ripley. Nopea yhteys*. – *Nuorisotutkimus* 41:3, s. 29–43.
- Marttinen, Heta 2024. "Muodollisesti queer? Kertoisuus, tilallisuus ja affektiivisuus Kirsti Kurosen ja Dess Terentjevan säeromaaneissa." *SQS: Telling queer lives / Queerää elämää kertomassa* 1/2024.
- McHale, Brian 1992: *Constructing postmodernism*. London Routledge.
- McLuhan, Marshall 1987/1964: *Understanding Media. The Extension of Man*. London: Ark.
- Nielsen, Henrik Skov 2004: The impersonal voice in first-person narrative fiction. – *Narrative* 12:2, s. 133–150.
- Niemi, Juhani 2019: Ajan ja paikan rajoja murtamassa. Suomalaisen nykyromaanin globaalistuminen. Teoksessa Arminen, Elina & Lehtimäki, Markku (toim.) *Muistikirja ja matkalaukku. Muotoja ja merkityksiä 2000-luvun suomalaisessa romaanissa*. Helsinki: SKS, s. 66–97.
- Nykänen, Elise & Koivisto, Aino 2013: Näkökulmia kaunokirjalliseen dialogiin. Teoksessa Koivisto, Aino & Nykänen, Elise (toim.): *Dialogi kaunokirjallisuudessa*. Helsinki: SKS, s. 9–56.
- Pennacchio, Filippo 2020: Enhanced "I"s: Omniscience and Third-Person Features in Contemporary First-Person Narrative Fiction. – *Narrative* 28:1, s. 21–42.
- Phelan, James 1996: *Narrative as rhetoric. Technique, audiences, ethics, ideology*. Columbus: The Ohio State University Press.
- Phelan, James 2005: *Living to tell about it. A rhetoric and ethics of character narration*. Ithaca, London: Cornell University Press.
- Pignagnoli, Virginia 2018: Narrative theory and the brief and wondrous life of post-post-modern fiction. – *Poetics Today* 39:1, s. 183–199.
- Pignagnoli, Virginia 2023: *Post-postmodernist fiction and the rise of digital epitexts*. Columbus: Ohio State University Press.
- Pytash, Kristine E. & Ferdig, Richard E. 2016: Understanding technology-based young adult literature. – *The ALAN Review* 43:3, s. 49–60.

- Pyöriä, Pasi 1999: Postmodernin post mortem: Entäs nyt kun postmodernikin on jo ajanut ohi? – *Niin&Näin* 1/1999, s. 58–62.
- Sandbacka, Kasimir 2021: ”Me halutaan käsikirjoittaa toinen maailma” – metamoderni utooppisuus Emma Puikkosen *Eurooppalaisissa unissa* ja Riikka Pulkkinen *Parhaassa mahdollisessa maailmassa*. – *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain* 18:1, s. 22–37.
- Thomas, Bronwen 2012: *Fictional Dialogue. Speech and Conversation in the Modern and Post-modern Novel*. Lincoln & London: University of Nebraska Press.
- Vermeulen, Timotheus & Akker, Robin van den 2010: Notes on metamodernism. – *Journal of Aesthetics and Culture* 2:1. <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>.